

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ І ЗАСАДИ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДОЧИНСТВА

1. Основні поняття

Господарське процесуальне право як галузь процесуального права і законодавства — сукупність правових норм, що регулюють порядок розгляду і вирішення судом господарських спорів, тобто правосуддя в господарських справах.

Наука господарського процесу виступає складовою юридичної науки, вона вивчає господарське процесуальне право, господарське судочинство і теорію господарського процесуального права.

Господарський процес в практичній площині є встановлений нормами господарського процесуального права порядок досудового врегулювання та судового розгляду господарських спорів. Основне завдання господарського процесу — примирення сторін, а у разі неможливості його досягнення — швидке вирішення спору.

Господарське судочинство — це врегульована господарсько-процесуальними нормами діяльність суду з відправлення правосуддя у господарських справах.

Таким чином із вказаних визначень можна зробити висновок, що **врегулювання господарських спорів** є основним питанням господарського процесуального права, господарського процесу і судочинства.

2. Досудове врегулювання господарського спору

Досудове врегулювання господарського спору (не плутати із примиренням сторін господарського спору) є факультативною стадією господарського процесу. При цьому стадія ця в цілому практично не регулюється нормами чинного ГПК. Лише ст. 19 ГПК визначає загальні формулювання:

Стаття 19. Основні положення досудового врегулювання спору

1. Сторони вживають заходів для досудового врегулювання спору за домовленістю між собою або у випадках, коли такі заходи є обов'язковими згідно із законом.

2. Особи, які порушили права і законні інтереси інших осіб, зобов'язані поновити їх, не чекаючи пред'явлення претензії чи позову.

При цьому саме в у господарських відносинах у певних випадках досудове врегулювання спору носить обов'язковий (законом чи договором передбачений) характер, а у попередніх редакціях ГПК бували часи, коли таке врегулювання спору обов'язково передувало судовій процедурі.

Інші правові норми щодо досудового врегулювання господарського спору містять ст. 222 ГК, а також рекомендаціями Мін'юсту від 23.01.07 р. № 35-14/7 «Про порядок ведення претензійної та позовної роботи на підприємстві, в установі, організації»:

Стаття 222. Досудовий порядок реалізації господарсько-правової відповідальності

1. Учасники господарських відносин, що порушили майнові права або законні інтереси інших суб'єктів, зобов'язані поновити їх, не чекаючи пред'явлення їм претензії чи звернення до суду.

2. У разі необхідності відшкодування збитків або застосування інших санкцій суб'єкт господарювання чи інша юридична особа - учасник господарських відносин, чії права або законні інтереси порушено, з метою безпосереднього врегулювання спору з порушником цих прав або інтересів має право звернутися до нього з письмовою претензією, якщо інше не встановлено законом.

3. У претензії зазначаються:

повне найменування і поштові реквізити заявника претензії та особи (осіб), якій претензія пред'являється;

дата пред'явлення і номер претензії;

обставини, на підставі яких пред'явлено претензію;

докази, що підтверджують ці обставини;

вимоги заявника з посиланням на нормативні акти;

сума претензії та її розрахунок, якщо претензія підлягає грошовій оцінці;

платіжні реквізити заявника претензії;

перелік документів, що додаються до претензії.

4. Документи, що підтверджують вимоги заявника, додаються в оригіналах чи належним чином засвідчених копіях. Документи, які є у другої сторони, можуть не додаватися до претензії.

5. Претензія підписується повноважною особою заявника претензії або його представником та надсилається адресатові рекомендованим або цінним листом або вручається адресатові під розписку.

6. Претензія розглядається в місячний строк з дня її одержання, якщо інший строк не встановлено цим Кодексом або іншими законодавчими актами. Обгрунтовані вимоги заявника одержувач претензії зобов'язаний задовольнити.

7. При розгляді претензії сторони у разі необхідності повинні звірити розрахунки, провести експертизу або вчинити інші дії для забезпечення досудового врегулювання спору.

8. Про результати розгляду претензії заявник має бути повідомлений письмово. Відповідь на претензію підписується повноважною особою або представником одержувача претензії та надсилається заявникові рекомендованим або цінним листом або вручається йому під розписку.

Досудове врегулювання господарського спору — це сукупність заходів, що можуть бути здійснені підприємствами та організаціями, права яких порушені, для усунення спірної ситуації, що виникла, **до звернення з позовом до господарського суду**.

Сторони застосовують заходи досудового врегулювання господарського спору за домовленістю між собою, тобто невжиття цих заходів **не позбавляє сторону** права подати позов про захист свого права.

Досудове врегулювання включає такі стадії:

1. Пред'явлення претензії;
2. Розгляд претензії;
3. Повідомлення заявника про результати розгляду претензії (відповідь на претензію).

Робота з претензіями є значною і важливою частиною діяльності юридичної служби (чи окремого юрисконсульта) на підприємстві, в установі, організації чи у практиці фізичної особи-підприємця.

3. Завдання та основні засади господарського судочинства

Завданням господарського судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, та розгляд інших справ, віднесених до юрисдикції господарського суду, з метою ефективного

захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави (ч. 1 ст. 2 ГПК).

Суд та учасники судового процесу зобов'язані керуватися завданням господарського судочинства, яке превалює над будь-якими іншими міркуваннями в судовому процесі.

Основними засадами (принципами) господарського судочинства є (ч. 3 ст. 2 ГПК):

- 1) верховенство права;
- 2) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;
- 3) гласність і відкритість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;
- 4) змагальність сторін;
- 5) диспозитивність;
- 6) пропорційність;
- 7) обов'язковість судового рішення;
- 8) забезпечення права на апеляційний перегляд справи;
- 9) забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення у визначених законом випадках;
- 10) розумність строків розгляду справи судом;
- 11) неприпустимість зловживання процесуальними правами;
- 12) відшкодування судових витрат сторони, на користь якої ухвалене судове рішення.

Верховенство права в господарському судочинстві. Принцип верховенства права належить до конституційних принципів (ст. 8 Конституції України) і означає пріоритет прав та свобод людини, справедливість і гуманізм у діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування. При цьому Конституція України не характеризує поняття «верховенство права», а лише зазначає, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права (ч. 1 ст. 8 Конституції України), хоча даний принцип має не лише ідеологічне, а й практичне значення. Частина перша статті 129 Конституції України встановлює, що суддя, здійснюючи правосуддя, має бути незалежним та повинен керуватись верховенством права.

Таким чином принцип верховенства права є універсальним як для кримінального, цивільного, адміністративного, так і для господарського судочинства.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
ГОСПОДАРСЬКЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ І ЗАСАДИ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДОЧИНСТВА.....	5
1. Основні поняття	5
2. Досудове врегулювання господарського спору	5
3. Завдання та основні засади господарського судочинства	7
ЮРИСДИКЦІЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ.....	16
4. Загальні питання господарської юрисдикції	16
5. Предметна та суб'єктна юрисдикція господарських судів У ст. 20 ГПК (в поточній редакції) визначена предметна та суб'єкта юрисдикція господарських судів, тобто сукупність повноважень щодо розгляду справ, віднесених до їхньої компетенції.	16
6. Інстанційна юрисдикція господарських судів.....	21
7. Територіальна юрисдикція (підсудність) господарських судів.....	22
СКЛАД ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ. ВІДВОДИ	27
8. Загальні питання щодо складу суду в господарському судочинстві	27
9. Порядок визначення складу господарського суду	27
10. Одноособовий та колегіальний (колегією суддів) судовий розгляд.....	30
11. Відводи в господарському суді.....	32
УЧАСНИКИ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ	38
12. Загальні питання.....	38
13. Учасники судової справи.....	39
14. Участь у судовому процесі осіб і органів, яким законом надане право звертатися до суду в інтересах інших осіб	47
15. Представництво в господарському процесі.....	49
16. Інші учасники господарського процесу	52
ДОКАЗИ ТА ДОКАЗУВАННЯ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ	59
17. Загальні поняття судового доказування.....	59

18. Види судових доказів та доказування	60
19. Предмет доказування	66
20. Обов'язок доказування	69
21. Процесуальні властивості доказів	72
22. Забезпечення доказів	74
ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ В ГОСПОДАРЬКОМУ	
ПРОЦЕСІ	78
23. Загальні питання процесуальних строків	78
СУДОВІ ВИТРАТИ В ГОСПОДАРЬКОМУ ПРОЦЕСІ	81
24. Загальні питання	81
25. Судовий збір	83
26. Витрати на правничу допомогу	84
27. Витрати, пов'язані із залученням (викликом) свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів, проведенням експертиз	85
28. Витрати, пов'язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів та вчиненням інших дій, необхідних для розгляду справи	86
29. Розподіл судових витрат	87
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ	91
30. Загальні питання	91
31. Підстави та заходи забезпечення позову	93
32. Заява про забезпечення позову	96
33. Зустрічне забезпечення	99
34. Інші питання забезпечення позову	102
НАКАЗНЕ ПРОВАДЖЕННЯ	106
35. Загальні питання наказного провадження	106
36. Правові підстави застосування процедури наказного провадження	106
37. Склад учасників наказного провадження	108
38. Подання заяви про видачу судового наказу	109
39. Особливості наказного провадження	110
40. Скасування судового наказу	113
ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ	116
41. Загальні питання позовного провадження	116

42. Процесуальні документи позовного провадження	116
43. Відкриття провадження в справі.....	123
44. Підготовче провадження	126
45. Врегулювання господарського спору за участю судді	130
46. Відмова позивача від позову. Мирова угода	133
47. Розгляд господарської справи по суті	135
48. Залишення позову без розгляду	141
49. Зупинення провадження, поновлення провадження у справі	143
50. Закриття провадження у справі.....	146
СУДОВІ РІШЕННЯ В ГОСПОДАРЬКОМУ ПРОЦЕСІ	148
51. Види судових рішень	148
52. Порядок ухвалення судових рішень.....	149
53. Зміст судового рішення	151
54. Законна сила судового рішення	153
55. Усунення недоліків судового рішення.....	154
СПРОЩЕНЕ ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ГОСПОДАРЬКОМУ ПРОЦЕСІ	156
56. Загальні питання спрощеного позовного провадження в господарському процесі	156
57. Процесуальні питання у спрощеному провадженні	157
58. Особливості спрощеного провадження.....	159
АПЕЛЯЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ У ГОСПОДАРЬКОМУ ПРОЦЕСІ	162
59. Загальні питання апеляційного провадження.....	162
60. Апеляційні скарги	163
61. Відкриття апеляційного провадження	166
62. Апеляційний розгляд	168
63. Ухвалення і проголошення постанови суду апеляційної інстанції.....	174
КАСАЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ В ГОСПОДАРЬКОМУ ПРОЦЕСІ	176
64. Загальні питання касаційного провадження.....	176
65. Відкриття касаційного провадження.....	180
66. Розгляд касаційної скарги	183

67. Ухвалення і проголошення постанови в касаційній інстанції.....	188
68. Передача справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду	190
ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ АБО ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ.....	193
69. Перегляд рішень господарського суду за нововиявленими обставинами	193
70. Перегляд рішень господарського суду за винятковими обставинами	196
ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВАХ.....	201
71. Загальні питання виконання судових рішень	201
72. Підстави виконання судових рішень.....	202
73. Відстрочка, розстрочка, виконання рішення, заміна способу та порядку виконання рішення господарського суду ...	204
74. Судовий контроль за виконанням рішень господарських судів.....	205
75. Поворот виконання рішення господарського суду.....	207
ВІДНОВЛЕННЯ ГОСПОДАРСЬКИМ СУДОМ ВТРАЧЕНОГО СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ	209
76. Загальні питання відновлення втраченого провадження	209
77. Розгляд заяви про відновлення втраченого провадження.....	211
ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ЗА УЧАСТЮ ІНОЗЕМНИХ ОСІБ.....	213
78. Загальні питання провадження у справах за участю іноземних осіб	213
79. Виконання судових доручень	214
РЕКОМЕНДОВАНА ТА ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА	217